

nyolításában, a mi az osztrák kormány sérelmes intézkedéseinek következménye.

A fölfokozott verseny következtében 1902-ben hatvan csődnyitás történt, holott 1901-ben 21 csődöt jelentettek be. Általán a kiskereskedők helyzete mind nehezebbé válik a nagyobb üzletek állandó terjeszkedése és a mozgó-kereskedők élénk tevékenysége miatt.

A szegedi kamara az önálló vámterület alapjára helyezkedik, mert csak ettől reméli az elszegényedett ipar föllendülését. A kisipar mit sem haladt az utolsó tíz év alatt, vagyis a kisipari foglalkozás mindinkább veszít jövedelmezőségéből.

Ime, mit óhajtanak az iparosok helyzetük javítása végett: az Ausztriával való vámközösség megszüntetését első sorban, az ipartörvény revízióját, az iparosok általános testületi szervezetének létesítését, a vásárugyek törvényes rendezését és addig is egyenes vásártartási szabályok kötelező alkotását, a termelő szövetkezetek erőteljesebb állami támogatását, a kisiparosoknak közös műhelyekkel vagy munkagépekkel való segítését és a versenyképesen előállítható állami és katonai cikkek szállítását. Az iparosok ezenkívül az adóreformot és a létminimumra szolgáló kereset teljes adómentességét sürgetik.

Figyelemreméltó jelenség, hogy a kisiparosoknak szövetkezet-alapítási kedve nemcsak a nevezett megyékben, de a délvidékhez tartozó Temes-, Torontál és Csanád vármegyékben is egyre fokozódik. De míg a magyar iparosok a tetemes állami támogatás, ösztönzés és agítálás mellett is alig alakítanak évente 2-3 szövetkezetet, jellemző, mily nagy mértékben szaporodnak a nemzetiségi jellegű szerb szövetkezetek. A szerb iparosok eleve lemondanak az állami támogatásról, csakhogy szövetkezeteik címében a szerb szó benne lehessen. A múlt év során ismeretlen céltatokkal alakult 29 szerb szövetkezet közt három ipari is van, melyek a kormány és a középponti hitelszövetkezet által fölkinált segítséget visszautasították.

Fölhívjuk a gondolkodó politikusok és a kormány érdeklődését az alábbi, törvényszéki cégbejegyző-végzésekből összeállított sorozatra: *Bácsme gyében huszonkilenc bevallottan szerb karakterű szövetkezet működik*, ugymint: szerb földművelők szövetkezete *Mosorinban*, szerb takarékpénztár *Ó-Verbászon*, ugyanez *Csurogon*, *Ujvidéken* (a hol még hat más ilyen szövetkezet van), *Titelen*, *Kátyon*, *Ó-Becsén*, *Nádalyon Piroson*, *Ó-Futtakon*, *Kovilon*, *Gardinovcén*, *Ókéren*, *Szenttamáson* (a híres sáncok között három is), *Kulpinban*, *Turián* s ezenkívül két hitel-, egy segítő-, (*Csurogon*), egy varga-, egy cipész- és egy szerb szabószövetkezet van. Biztos tudomásunk szerint a magyar-ellenes bunyevácok mesterkedése ez a szerb szövetség. A hazafias bácskai bunyevácok bizonyára föl-emelik óvó szavukat.

Áttérve a délvidéki ipar fejlesztésének kérdésére, kiemeljük, hogy az *elárusító szövetkezetek* és ezek árucarnokai fontos szerepre hivatják az iparoság érdekeinek megvédése körül. A megrendelés-gyűjtési 1900. XXV. törvénycikk intézkedései is csak ily kisipari szövetkezeti árucarnokok létesítése esetén érvényesülhetnek a kézműiparosok javára s ezek a kisipari cikkek közszállításának ellátására is. A szövetkezeteknek gondoskodniuk kell, hogy a kisiparosok számára megszerezzék a kelendő árucikkek mintáit és hogy őket a külföldről beözönlő iparcikkeknek versenyképes előállítására képesítsék.

Nagyjában körvonalozva, a fönt megjelölt módzatok és intézkedések tudnak lábraállítani a tengődő kisipart és közvetve a kereskedelmet. A baj nem helyhez kötött, bizonyára országos jellegű, a mint erről a többi iparkamara panaszos jelentéseiből meggyőződhetünk. A célhoz vezető gazdasági politika utjai ismeretesek, csak rájuk kell terelni a közfigyelmet, mely telontul elmerült a fölszínesség sekélyes vizeiben.

TÁVIRATOK.

Combes és a klerikalizmus.

Saintes, aug. 23. Combes miniszterelnök a hatóságok fogadásakor az alprefektúrán azt válaszolta a protestáns lelkész beszédére, hogy van egy bizonyos eszmeáramlat, a melynek az a célja, hogy a jövőben változást hozzon létre az egyház és az állam viszonyában, meglehet, hogy közeledést teremtsen a kettő között. Ha ez az eset beállana, teljesen jogos és mindenképpen szükséges volna, hogy az állam minden valásnak megadja azt a szabadságot, a melyre mint a lelkiismereti szabadság őrizőinek joguk van. A tisztek fogadásakor azt mondta a miniszterelnök, hogy a hadsereg a kormány állandó gondoskodásának tárgya s a kormány arra törekszik, hogy a hadsereget oly erőssé tegye, a mennyire szükséges, hogy mindenkor föladata magaslatán álljon. A miniszterelnök meg van róla győződve, hogy bármint alakul is a jövő, a hadsereg képes lesz föladatát méltóképpen teljesíteni. A fogadás után az állami vasuti műhelyekben a miniszterelnök tiszteletére 2200 terítékű banket volt. A

miniszterelnök a banketen beszédet mondott, a melyben a kormány általános politikájára vonatkozólag kifejtette, hogy ő a reakcióra olyan csapásokat mért, hogy az most sértegetésekkel halmozza el. E gyűlölet oka azonban abban keresendő, így folytatta, hogy annak a törvénynek a kihirdetése napján, a melyben a köztársasági többség védelmi fegyvert látott a klerikalizmus, a köztársaság halálos ellensége ellen, én vettem át a kormányt. E többség élén én üttem el az ellenséget az általa elfoglalt erős hadállásokból. (Viharos tetszés.) Szilárdul el vagyok tökévelve e harc folytatására, míg csak a köztársaság szelleme nem diadal-maskodik a klerikalizmus szellemén, a nélkül, hogy törődném a szidalmakkal, fenyegetésekkel és kérésekkel, bármely oldalról jönnek is azok. Nekem semmi közöm a reakcióhoz. Az ország maga fogja eldönteni, vajjon az ő megelégedésére teljesítettem-e megbízásomat. Én tehát az országra apellálok. (Tetszés.) És valóban, az egész országban mindenütt helyeslik a republikánusok a nacionalista-kerikalis reakció ellen megkezdett harcot és arra hívják föl a kormányt, hogy tartson ki a köztársaság védelmének munkájában. (Megújuló tetszés.)

Saintes, aug. 23. Combes miniszterelnök itt tartózkodása alatt elfogtak egy embert, a ki: *Éljen a szabadság! Éljenek az iskolánövérkek!* kiáltással tüntetett.

Az oroszországi sztrájk.

Pétervár, aug. 23. A sztrájk-mozgalomról *Jekaterinoszlávból* a következőket jelentik: E hónap 18-án a pékek egy része megszüntette a munkát, de a vezetők elfogása után ismét munkába állt. E hónap 20-án reggel a sztrájk az összes nagyobb gyárakban és vasuti műhelyekben megkezdődött. A sztrájkolók erőszakkal kerestülvitték a munka megszüntetését a magán-műhelyekben és az építkezéseknél is. A rend helyreállítására kirendelt katonaságot ellenséges indulattal fogadták, de néhány lövéssel szétszörták a tömeget. 21-én reggel a lövésutnak meg kellett szüntetnie a forgalmat. A vasuti üzem is zavart szenvedett és az ujságok sem jelenhettek meg. A gyárakat katonaság vette körül. A bazárban néhány ezer ember gyűlt össze, de a katonaság karhatalommal szétszórta őket. Este a lövasut és egyes magángyárak ismét megkezdtek az üzemet.

Jekaterinoszláv, aug. 23. Hivatalos jelentések szerint a legutóbbi zavargások elnyomása közben tizenegy ember vesztette életét, tizenkettő pedig megsebesült. A kormányzó közölte a munkásokkal, hogy a munkát valamennyi gyárban és vasuti műhelyben e hónap 24-én fogják megkezdeni és hogy a dolgozni akaró munkásokat a sztrájkolók esetleges erőszakosságai ellen hatósági intézkedésekkel fogják megvédelmezni.

NAPIHIREK.

Budapest, aug. 23.

(A király Budapesten.) A király ma kora reggel a várkertben sétált s azután nyolc órakor *Liechtenstein* herceg főudvarmester kíséretében megjelent a Szent István-kápolnában mondott misén. Az istentiszteleten résztvett *József Ágost* királyi herceg is. A szertartást *Kanter* Károly apát, udvari plébános vezegte. Mise után a király visszavonult dolgozószobájába. Ő felsége ma délután nem utazott *Gödöllőre*, mint tervezve volt, hanem folytatta a kihallgatásokat.

(A parlamenti bizottság ülése.) A képviselőház által kiküldött vizsgáló bizottság augusztus 26-án délelőtt 10 órakor tartja rendes hitelesítő ülését, nem, mint tévesen jelentette egy könyomatos, 26-án délután öt órakor.

(A német császár Baranyában.) Vilmos német császár *Frigyes* királyi herceget tudvalevőleg meglátogatja a jövő hónapban bélyei birtokán. A császár, mint nekünk jelentik, szeptember 14-én éjjel vasuton érkezik *Mohácsra* s onnan a királyi herceg *Bélye* nevű csavargözösén *Karapancsára* megy. Másnap hajnalban már megkezdődik a cserkészés. A karapancsai vadászlatást, a mely emeletes villa, már berendezték a felséges vendég számára; kísérete a főerdész házában, az erdőöröknél és az e célra szolgáló barakban fog megszállni. Több ház nincs az egész kilencezer holdas területen. A császár közönséges parasztkocsin indul vadászatra, a kocsis mellett egy vadász fog ülni; ez azért történik így, mert a vad minden szokatlan járóműtől fél, míg a parasztkocsit nyugodtan bevárja. Nagyobb utakra udvari fogatok állnak rendelkezésre, de ezek kocsisai is libéria helyett egyszerű szürke ruhát viselnek, pántlikás kalappal. A bögő szarvast eleinte kocsival

igyekszik megközelíteni az ebben jártas sokác kocsis, ha szükséges, leszáll a császár s a vadász vezetésével gyalog hatol az erdők királya felé. Fialat szarvasnál ez nem jár nagy nehézségekkel, de a vén, hatalmas bikát a ropogó ág is elriasztja. A megközelítést megnehezíti a császár fényes vadászegyenruhája, melyet minden vadászat alkalmával visel. A vadászlatk maga igen egyszerűen van berendezve, 8-10 helyisége van. Legszébb a szőlővel és komlóval befuttatott, vadásztrófeával díszített veranda, melyről egy kilométer hosszú és száz méter széles erdei utra van a kilátás, a hol esténként a szarvasok legelnek, néha egy-egy vaddisznócsorda is átesőrtet rajta. Egy nagyon kellemetlen oldala azonban van az ott tartózkodásnak: a millió szunyog; elviselhetetlen ez annak, a ki nincs hozzászokva. Még az edzett szarvasbika is a vízbe menekül az apró kinzók elől s hatalmas agancsával csapkodja védtelen derekát. A német császár az idén legjobbkor jön s valószínűleg fényes eredményt fog elérni.

(Nemesi előnév.) A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király *Szabó* László belügyminisztériumi osztálytanácsosnak, valamint törvényes utódainak régi magyar nemességük és címerük épségben tartása mellett a *hindi* előnevet adományozta.

(A Szent Jobb megtekintése.) A Szent Jobbot, a mely a királyi palota Szent István-kápolnájában van közszemlére kitéve, állandóan a hivek nagy sokasága látogatja. Az ereklyét még augusztus 26-ig, szerdáig lehet megtekinteni s azután a szokásos szertartással visszahelyezik a vasszekrénybe.

(Kitüntetés.) A király, mint a hivatalos lap mai száma jelenti, *Barabási* Ferenc, Maros-Torda vármegyei nyug. árvászeki elnöknek a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta.

(Házasság.) *Imreh* Domokos dr. kórházi igazgató-főorvos eljegyezte *Székelyudvarhelyen Mezei* Ödön dr. orvos leányát, *Ibolykát*.

(Hajnalhasadás.) Ritka szép látványban gyönyörködhetek azok az emberek, a kik vasárnap hajnalban talpon voltak a fővárosban. Kevéssel hajnali három óra után, a mikor még rendesen sötét van, egyszerre biborpiros lett az égboltozat a Keleti pályaudvar irányában. Oly szokatlanul piros, hogy nagy veszedelemre, tüzre lehetett gondolni. A Kerepesi-ut népes lett csakhamar és sok ember sietett a Keleti pályaudvar felé. A tüzoltóparancsnokságot is megkeresték sokan telefonon azzal a kérdéssel, hogy hol van a tűz, de azt a választ kapták, hogy sem a fővárosban, sem a főváros környékén nincsen tűz. A nagy fényesség könnyen megtéveszthette az embereket, mert míg az egyik oldalon biborban volt az égbolt, a másik oldalon még teljes fényükben ragyogtak a csillagok s mély sötétség borult a főváros utcáira. Másfél óráig tartott ez a látványosság, míg végre az ég pirossága rózsaszínre változott, majd egyre jobban elhalványult s a ritka szép hajnalodás után az ég peremén egyszerre előbujt a nap izzó gömbje.

(Gyászrovat.) *Ledényi* Sarolta, a tanítóképző másodéves magántanulója, *Vajdafür* Gusztáv és neje, *Mik Janka* egyetlen uokája meghalt augusztus 22-én Budapesten tizenkilenc esztendő korában. Holnap, hétfőn délután harmadfél órakor temetik a *Knezsits-utca* 14. szám alatt levő házból.

Brájjer Kornél, néhai *Brájjer* Kornél dr. nagyszentmiklósi járásorvos özvegye tegnapelőtt szív-szélütésben meghalt. Az elhunytban *Brájjer* Lajos dr., a *Torontál* főszerkesztője nagynénjét gyászolja. Az elhunyt matrónt ma temették el nagy részvétellel Nagyszentmiklóson.

Fisch Annuska, *Fisch* Ferenc és neje, *Fuchs* Erzsébet leánya meghalt ma Budapesten huszonegy éves korában.

Nemesvárboki *Plachy* József nyug. főszolgabíró, a *Ferenc József-rend* tulajdonosa, meghalt augusztus 20-án Budapesten, életének ötvenkilencedik esztendejében. Ma délután temették el nagy részvétellel.

(A császár kastélya.) *Berlinből* táviratoznak: A *Wolff-ügynökség* jelenti: A *Vorwärts* e hónap 16-án azt állította, hogy *Bichelswerder-szigeten* *Spandau* mellett a császár családi kastélyt szándékozik építtetni és hogy a szigetet a külvilágtól szigorúan el fogják zárni. A *Nordd. Allg. Ztg.* megcáfolta ezt a hírt, mire a *Vorwärts* kijelentette, hogy *Trotha* udvarnag és *Eckhard* építész tudnak e terről, a mifé *Trotha* és *Eckhard* nyilatkozatokban megcáfolnak. A *Vorwärts* ma közli, hogy felelős szerkesztőjét, *Leidet*, szombaton felségsértéssel egybekötött botrányokozás miatt, a mit a Császár-szigetről szóló föntemlített cikkével okozott, letartóztatják. A *Vorwärts* föntartja állításait.

(Vizrebocsátott francia hadihajó.) *Cherbourg*-ból jelentik: *Polletan* tengerészetiügyi miniszter és neje vasárnap jelen voltak a *Ferry* páncé-